

เมื่อ 165 ล้านปีก่อน เป็นช่วงเวลาที่เหล่าสัตว์เลื้อยคลานดึกดำบรรพ์
 ครอบครองพื้นที่ทั่วโลก ทั้งบนพื้นดิน ก้องฟ้า และพื้่นน้ำ
ไดโนเสาร์เป็นสัตว์เลื้อยคลานที่ครอบครองพื้นที่บนแผ่นดินเท่านั้น
 ส่วนสัตว์เลื้อยคลานดึกดำบรรพ์ที่อยู่บนท้องฟ้าและใต้พื้่นน้ำนั้น **“ไม่ใช่ไดโนเสาร์”**

เพื่อนร่วมยุคไดโนเสาร์

บนท้องฟ้าของโลกยุคดึกดำบรรพ์ คืออาณาจักรของสัตว์เลื้อยคลานบินได้ที่น่าเกรงขามอย่าง **เทอโรซอร์ (Pterosaur)**
 ซึ่งครอบครองพื้นที่มาก่อนหน้าทีนกตัวแรกจะปรากฏขึ้น

เทอโรซอร์ (Pterosaur)

มีปีกซึ่งมีลักษณะเป็นแผ่นหนังบาง ๆ ที่ยึดอยู่ระหว่างนิ้วทั้งสี่ที่ยืดยาวออกมา
 ซึ่งปีกลักษณะนี้เหมาะแก่การร่อนมากกว่าจะกระพือบินเหมือนอย่างนก นักวิทยาศาสตร์
 คิดว่าเทอโรซอร์น่าจะลอยตัวอยู่บนท้องฟ้าได้โดยอาศัยอากาศร่อนช่วยพยุงปีก
 และลำตัวการที่พวกมันมีกระดูกกลวงและเบาทำให้ร่างกายของเทอโรซอร์
 มีสภาพคล้ายกับเครื่องร่อน

เทอโรซอร์ (Pterosaur) สามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่ม คือ
แรมโพริงคอยด์ (Rhamphorhynchoids) และ**เทอโรแดคทิลลอยด์ (Pterodactyls)**

แรมโพริงคัส (Rhamphorhynchus)

ติมอร์โฟดอน (Dimorphodon)

กลุ่มแรมโพรินคอยด์ (Rhamphorhynchoids)

เริ่มปรากฏขึ้นมาตั้งแต่กลางยุคไทรแอสสิกมีขนาด
 ตัวไม่ใหญ่นัก ขนาดใกล้เคียงกับนกอินทรีตัวใหญ่ ลักษณะร่วม
 ของเทอโรซอร์ในกลุ่มนี้ คือ **มีหางยาวและปีกแคบ** เช่น
 แรมโพริงคัส (Rhamphorhynchus) ที่มีจะงอยปากเรียวยาวแหลม
 กับติมอร์โฟดอน (Dimorphodon) ที่มีจะงอยปากใหญ่
 และพื้่นแหลมคมเรียงเป็นแนว

เทอราโนดอน (Pteranodon)

ทาเปฮารา (Tupejara)

ควอทซัลโคทิลัส (Quetzalcoatlus)

กลุ่มเทอโรแดคทิลลอยด์ (Pterodactyls)

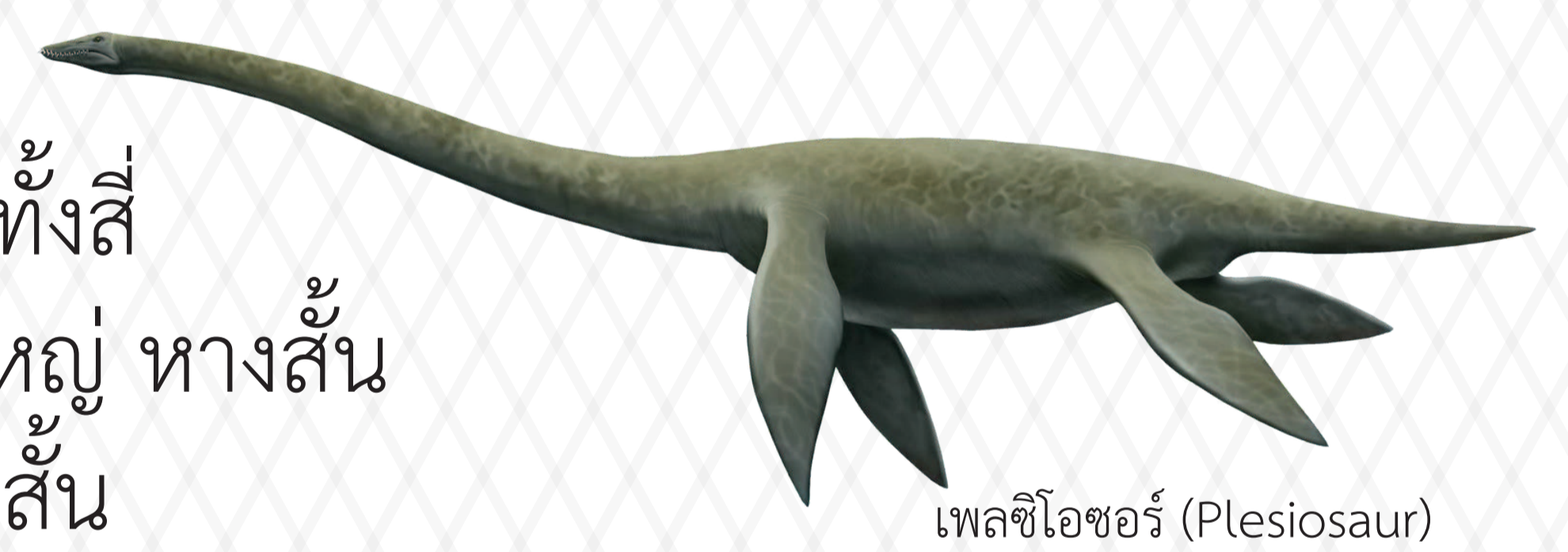
วิวัฒนาการขึ้นมาในยุคจูแรสสิก โดยพวกนี้จะมีลักษณะเด่น
ตรงหางสั้นและปีกกว้างซึ่งช่วยให้ควบคุมการบินร่อนได้ดีกว่า
 ซึ่งเมื่อเข้าสู่ยุคครีเทเชียสก็ได้เข้าแทนที่พวกแรมโพรินคอยด์
 และได้กระจายพันธุ์ออกไปอย่างกว้างขวางจนกลายเป็น
 เจ้าเวหาแห่งยุค เช่น เทอโรแดคทิลลัส (Tupandactylus)
 มีขนาดเล็กที่สุด ขนาดพอ ๆ กับนกกระจอก
 และควอทซัลโคทิลัส (Quetzalcoatlus) มีขนาดใหญ่ที่สุด

เทอโรซอร์ (Pterosaur) ในประเทศไทย มีการค้นพบกระดูกแขนท่อนบน (Humerus) และกระดูกอีกหลายชิ้นบริเวณแหล่งขุดค้นถ้ำน้อย
 ทำให้สามารถระบุกลุ่มเทอโรซอร์ว่าอยู่ในกลุ่ม อาซดาร์คอยด์ (Azhdarchoid) ซึ่งถือเป็นเทอโรซอร์กลุ่มอาซดาร์คอยด์ที่เก่าแก่ที่สุด
 (ประมาณ 150 ล้านปี)

ใต้พื้่นน้ำในยุคดึกดำบรรพ์นั้นมีสัตว์เลื้อยคลานสมุทรนานาชนิดครอบครองพื้่นน้ำอยู่ เมื่อเข้าสู่ช่วงกลางยุคไทรแอสสิก
 ได้เกิด **อิกธิโอซอร์ (Ichthyosaurus)** ซึ่งได้วิวัฒนาการจนมีรูปร่างคล้ายกับโลมา และบางชนิดนั้นก็ยังมียาวใหญ่พอ ๆ กับ
 วาฬเพิร์มซึ่งยาวเกือบยี่สิบเมตร

เมื่อเข้าสู่ยุคจูแรสสิก ก็ได้มีสัตว์เลื้อยคลานทะเลที่มีวิวัฒนาการจนแปรสภาพของขาทั้งสี่
 ให้กลายเป็นครีบเพื่อใช้เคลื่อนตัวในน้ำ เช่น **เพลสิโอซอร์ (Plesiosaur)** มีลำตัวอ้วนใหญ่ หางสั้น
 มีขาทั้งสี่เป็นครีบลักษณะคล้ายกับใบพาย สัตว์ในกลุ่มนี้แยกเป็นพวกคอยาวกับพวกคอสั้น

เพลสิโอซอร์ (Plesiosaur)

อีลาสโมซอร์ส (Elasmosaurus)

พวกคอยาวนั้นจะมีส่วนหัวเล็กและลำคอยาว ลักษณะของพวกมันจะดูเหมือนเต่าทะเล
 ไม่มีกระดูกที่มีคอเป็นรู รูปร่างของพวกมันเหมาะสำหรับล่าสัตว์น้ำขนาดเล็กกินเป็นอาหาร
 เช่น อีลาสโมซอร์ส (Elasmosaurus) ที่มีลำคยาวถึงห้าเมตร ซึ่งเท่ากับสองในสาม
 ของความยาวทั้งหมดของร่างกาย

สัตว์เลื้อยคลานทะเลอีกกลุ่มหนึ่ง คือ **พวกโมซาซอร์ (Mosasaur)**
 เป็นสัตว์กินเนื้อขนาดใหญ่ ลำตัวค่อนข้างเพรียว บางชนิดมีเกราะที่แผ่นหลัง
 ขาทั้งสี่มีลักษณะเป็นครีบ ทั้งยังมีส่วนหางที่แบนคล้ายครีบด้วย
 จึงช่วยให้สามารถว่ายน้ำได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น **โมซาซอร์ส (Mosasaurus)**

โมซาซอร์ส (Mosasaurus)

อิกธิโอซอร์ (Ichthyosaurus)

อิกธิโอซอซายพินโรย (Thaisaurus)

ไทยซอร์ส จงลักขมณี
 ชื่อวิทยาศาสตร์ : *Thaisaurus chonglakmanii*
 ยุค : ไทรแอสสิกตอนต้น
 อายุ : ประมาณ 240 ล้านปีก่อน
 หมวดหิน : ชัยบุรี
 สถานที่พบ : เขากอง ต.มะกอกเหนือ อ.ควนขนุน จ.พัทลุง

นิทรรศการ ไดโนเสาร์ เรื่องเล่าจากฟอสซิล
 59-07 / No. 03

ผลิตโดย
โครงการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK park)
สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน)
ศูนย์วิจัยและการศึกษาบรรพชีวินวิทยา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม